

Esszé

Hogyan változik a kurdok geopolitikai helyzete?

Definíció: „Geopolitika: földrajzi potenciál, kihasználtság és elhelyezkedés hatása a társadalmi, politikai, így a globális térhálózatra, valamint annak hatásai a gazdaság, policy network, „balance of power”, jog és hatalom viszonyrendszerébe.”
(Agg - Gáspár)

A mai geopolitikai helyzet világszerte bizonyítja, hogy a problémákat későn ismerik fel. A gyors „tűzoltás” jelleg dominál és nem a megelőzés. Pedig a már meglévő nemzetközi struktúrák, ideológiai szempontból, elegendőek lennének a helyzetek vizsgálatához, és a felmerülő kérdések megoldásához. Ennek alapvetően emberi okai vannak, valamint a nemzetek között egyre erősödő függőségi viszonyok, hatalmi összefonódások kuszasága, és a minden szintre kiterjedt network-irányítási vágy az egyéneken és a kormányokban. A nemzetállamok szuverenitása új dimenzióba lépett. A kormányok vagy minden áron ragaszkodnak hozzá, ezzel negatív tendenciákat építve ki az országokban, avagy túl nagy felületen engednek be más hatalmakat a rend és gazdaságpolitikai érdekek miatt. Sok esetben a globális világba és nemzetközi véráramba való bekerülést segíti a csökkenő önállóság. Ezzel szemben azonban vannak olyan nemzetek, amelyek ez ellen harcolnak minden szinten. Ebben a kérdésben válik ketté a nemzet és állam fogalma

Nem minden állam egy nemzet és nem minden nemzet rendelkezik állammal. Erre példa Afrika több országa, ahol egy államot számos törzs alkot, vagy akár a kurdok, akik egy nemzetbe tartoznak, de politikailag különböző államokhoz tartoznak. Ezek az elkülönítések vezetnek olyan helyi szerveződésekbe, amivel a hatalmi berendezkedés ellen lépnek fel, mivel saját önálló államuk nincsen, ami az azonosságtudatot összetartaná.

A nemzetközi jog humánus jogalkotása közé tartozik a „beleszólási jog” koncepciója az iraki kurdok esetében. A nemzetközi jog által létrehozott olyan autonómiákra van példa, mint amilyenek a kétoldalú szerződések Dél-Tirol és az Aland-szigetek ügyében, illetve a békefenntartás érdekében létrehozott kvázi önállóság, mint ami

Irakban a kurdok védelme érdekében jött létre. (Ez utóbbi esetben a finanszírozás a központi kormánytól függ, de a kisebbségek fel vannak tartalmazva, hogy saját intézményen keresztül történjen az érdekérvényesítés és végrehajtás a saját jogaikat illetően).

Mind Európában (írek, katalánok, baszkok, korzikaiak), mind pedig Ázsiában, Afrikában egyre aktívabb, agresszívabb módon igyekeznek a központosított kormányzattal szembeni érdekérvényesítésre a nemzetiségi csoportok, nemzetek. A jelenlegi konfliktusok, a fennálló belpolitikai széthúzások az egységes állami fejlődést akadályozzák. Fontos lenne a döntéshozatal, és a döntéshozók gyakorlatának megreformálása, a politikai rendszereket humanizálni kellene és nem kizárólag gazdaságpolitikai irányelveket be-

tartatni. A stratégiák és taktikák játszmái hanyatláshoz vezetnek és a természeti adottságok esztelen kiaknázásához, kimerítéséhez és aránytalan elosztásához. Ezért kell a természettudományok mellett az etika szempontjait is figyelembe venni.

A kurd kultúra gyökerei mintegy 8000 évre vezethetők vissza, a Mezopotámia néven ismert régióban. A középkorban a kurd nép független kurd fejedelemségeket hozott létre, gyakran klánokon vagy törzseken alapulva. Amikor a 16. században az Oszmánok hatalomra kerültek, a kurdokat deportálták, a fejedelemségeket pedig feloszlatták. Az első világháború végén az Oszmán Birodalom feloszlott, és a Sevres-i Szerződésben (1921) ígéretet tettek egy független kurd állam létrehozására, egy független kurd állam létrehozására, de ez a mai napig nem valósult meg. Az 1923-as Lausanne-i Szerződéssel Franciaország és Törökország, Szíria és Irak szétosztotta a kurdlakta területeket, és a független kurd állam létrejöttének reménye elveszett. Az egykori Oszmán Birodalom perzsa/iráni részén élő kurdokat Teherán tartotta uralma alatt. Kevesen tudják, hogy 1992 és 1994 között az örményországi kurdok is népiirtás áldozatai lettek, ami teljes megsemmisülésüket eredményezte az országban. Becslések szerint Szaddám Husszein csapatai 1988-tól kezdődően 100-300 ezer kurdot öltek meg az általa Anfalnak (arabul zsákmányként) nevezett műveletlenben. Szaddám leghírhedtebb akciója Halabja városában zajlott, ahol mustár- és ideggázt tartalmazó bombák becslések szerint 5000 civil kurdot öltek meg.

Kurd vezetők részt vettek az iraki bagdadi kormányban, a török kormányzat fejletlen maradt a hegyvidéki régióban, ahol a törökországi kurd lakosság nagy része él. 1987-től a PKK (Kurdisztáni Munkáspárt) felszabadító háborúba kezdett Törökországban, amely 1995-ben a polgárháború csúcspontjához vezetett. Jelenleg Törökországban a kurdok továbbra is egyenlőségre és ennek a török kormány általi elismerésére törekednek. A világon megközelítőleg 40-45 millió kurd él különböző országokban, mint az előbb felsoroltak, illetve nagy tömegben Németország, Finnország, Olaszország és az USA, annak kiváltképp három államában, területén. Az iraki teljes népesség 18 %-t teszik ki (5,5 millió fő), főként a kvázi önálló autonómiaként működő

Iraki Kurdistan területén. Iránban a leginkább az ország északi részén élő 8,1 millió fő a teljes népesség 10 %-át képezi, ez az arány 9,7 %-os Szíria északi területén, tehát 1,7 millió fő. A legnagyobb arányban Törökország délkeleti országrészén élnek, létük a legnagyobb konfliktus forrás, illetve polgárháborús állapotok országon belül konstans meglétét eredményezi, hiszen a lakosság kb. 20-23 %-a kurd nemzetiségű, 15-17 millió fővel számolva.

Az elmúlt évek háborúi, illetve a nem megfelelő statisztikai felmérések miatt, az adatok lehetnek eltérőek, leginkább a törökországi értékekre vonatkozóan.

Ennek tükrében is nagy hangsúlyt kell fektetnünk a térség geopolitikai összefüggéseinek megértésére.

A kőolaj, mint stratégiai árucikk, még napjainkban is alapvetően meghatározza a Közel-Kelet politikáját, gazdaságát és nemzetközi kapcsolatait. Nehéz elvonatkoztatni attól a megállapítástól, hogy a kőolajnak még ma is milyen fontos szerepe van, valamint attól, hogy mind nemzetállami, mind nemzetközi szinten, komoly módosító (torzító) hatással bír a társadalmi berendezkedésekre. A nemzetközi gazdasági és politikai elméleteknek akár a pozitív, akár a negatív kimenetelű, csakúgy, mint a nulla összegű játszmái, a térségre alkalmazva, mind-mind összefüggenek a "fekete arannyal". A kőolaj, pozitív hatásai mellett, a világban számos probléma és egyenlőtlenség okozója is egyben. A kőolaj birtoklása által megszerzett - és megszerezhető - hatalmi pozíciók és befolyás, egy véget nem érő körforgást eredményez. Ebből a szempontból vizsgálom most a Közel-Kelet államait, hogy ez miként alakította át a geopolitikai helyzetet, illetve milyen egyéb variációk pozícionálták a hatalmi berendezkedést és konfliktusokat a térségben.

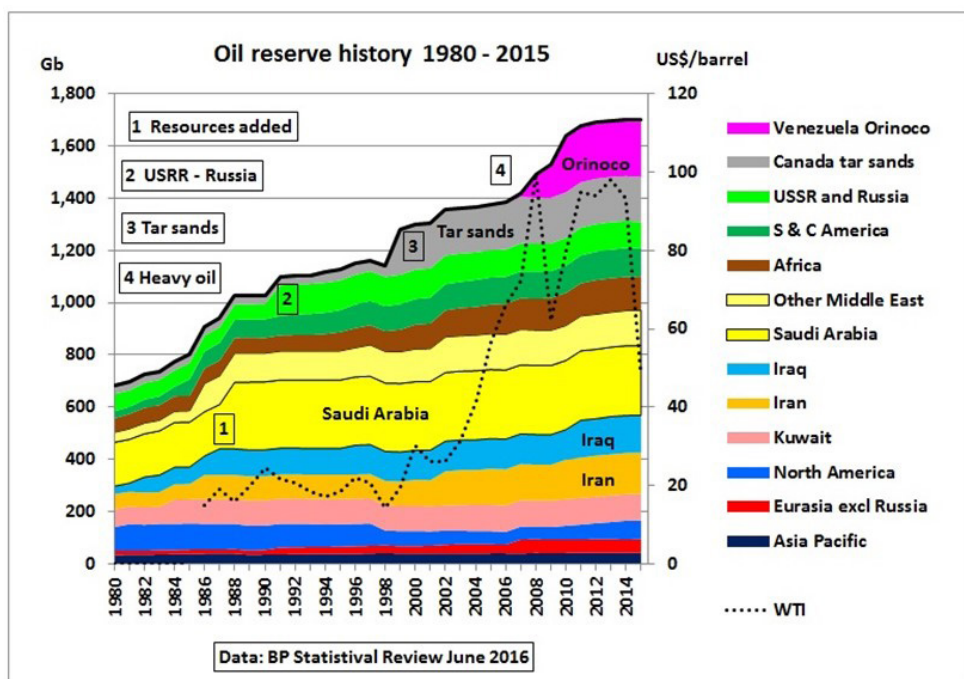
A kőolaj, mint politikai árucikk, elsődleges energiaforrás. Ennek következtében a kormányok mindig is a más államoktól való függőségi viszony minimalizálására törekednek. Nem vonható kétségbe – áttekintve az elmúlt évszázadot vagy korábbi időszakokat, – hogy ez az energiaforrás a bőséges kínálat és vezető szerep eszköze a gazdaságban és a politikában. Az olajtermelésben domináns nemzetközi olajtársaságok, illetve olyan szervezetek, mint az OPEC, azaz a

Kőolaj-exportáló Országok Szervezete, a túlkínálat és az annak következményeként kialakuló komoly árzuhanás elkerülésén dolgozik.

A globális kőolaj-ellátás során alkalmazott megszorítások, és annak megítélése 2003 óta gyökeresen megváltozott. Az 1930-as és az 1960-as évek közötti időszakban, a többségében közlekeleti olajtartalék feletti uralom megszerzésével, a nemzetközi olajtársaságok kis csoportját komoly haszonhoz juttatta. Az érintett kormányok is felismerték, hogy a fenti társaságok által felhalmozott haszon többnyire elkerült a kitermelési helyről, annak függvényében, hogy az azt végző társaság külföldi, avagy hazai volt-e. Ezzel – a

haszon kiszivattyúzásával – nagymértékben befolyásolta, illetve el is döntötte egy-egy ország gazdasági helyzetét. Az elhordott profit „eredményeit” láthatjuk ma egy olyan kormányozhatatlan országban, mint például az Iraki Köztársaságban, valamint annak Kurd Régiójában. Elmondható, hogy 1973 óta az OPEC országok kormányai, és a nem OPEC- országban lévő legfontosabb termelők, komoly mértékben befolyásolták a kőolajárak alakulását. Ennek következményeként a magas hasznot termelő térségek jelenleg háborús övezetbe esnek, hiszen a kitermelés olcsó, a haszon viszont magas az exportőr számára.

1. Ábra: Kőolaj-készletek 1980-2015 között Forrás: BP 2016 június 15.

A fenti ábra mutatja a legnagyobb arányú kőolaj-kitermelő országokat. Venezuela, instabil politikai és gazdasági helyzetben van, Irak komoly belharcokkal néz szembe, Irán a térségben ma már egy középhatalmi tényező, ugyanakkor belső és külső (emberi) jogi és diplomáciai harcok dúlják. Ez az ábra huszonöt év kitermelési arányait mutatja, így az ország elméleti pozícióját vetítendő

elénk, de a „fekete arany” destabilizáló hatásai erőteljesebb információértékkel bírnak.

A kőolaj áruba bocsátása, kereskedelme, a tartalékok feletti jog nem hozott természetes módon fenntartható politikai és katonai biztonságot, sőt inkább egyre nagyobb és nagyobb igényt támasztott a megszerzett olajkincs feletti védelemre. Vitathatatlan, hogy a „Közél-Kelet átka” azért

a kőolaj, mert mindenkinek igénye van rá. A nemzetközi olajiparban játszott különleges szerepük elvitathatatlan, s ez minden katonai és politikai harc ellenére is így marad, amíg a készletek kintartanak. Az öt Perzsa-öböl menti ország a világ kőolajkészleteinek 50 %-át birtokolja. Itt a legolcsóbb az olaj kitermelési költsége, s az eladási szolgáltatásai is különlegeseek.

Ugyanakkor, tekintve, hogy a kőolaj nem egy versenyképes iparág, a közel-keleti kitermelők – a gazdaságot globális szinten nézve –, eléggé gyengén muzsikáltak. Ennek egy jó példája lehet Irak az elmúlt évtizedben, hiszen a kőolaj, főleg a többségében kurdok lakta északi részen található, így oka és okozója is a nehéz belpolitikai helyzetnek és a folyamatos háborús viszonyoknak, a

2 ábra: Kőolaj tartalékok kontinensekre leosztva 2010- ben

Oil: Proved Reserves		
Thousand million barrels	2010	% of Total
Total North America	74.3	5%
Total S. & Cent. America	239.4	17%
Total Europe & Eurasia	139.7	10%
Total Middle East	752.5	54%
Total Africa	132.1	10%
Total Asia Pacific	45.2	3%
Total World	1383.2	100%
of which: OECD	91.4	7%
Non-OECD	1291.8	93%
OPEC	1068.4	77%
Non-OPEC €	188.7	14%
European Union	6.3	0%
Former Soviet Union	126.1	9%

Forrás: BP Statistical Review of World Energy (2011.június)

fegyveres harcoknak, illetve békében is a háborús készültségnek.

Az ukrán- orosz háború kirobbanása, avagy az évek óta izzó vulkán kitörése, teljes mértékben újra definiálja a gazdasági és politikai kapcsolatokat világszerte. Nyilvánvalóvá válik és kiéleződik az Oroszország-Kína, USA-Anglia és az EU központú megosztottság kialakulása. Az EU és Oroszország közötti feszültségek és szankciók, újratervezik a korábbi geopolitikai megosztottságokat és érdekeket. Európa ki van szolgáltatva az orosz földgáznak és kőolajnak, amely helyzet enyhülése évtizedeket is vehet igénybe. Ennek fényében megkezdődött az EU Közel-Keletre való koncentrációja, mivel ez energiapolitikai kardinális stratégia elemmé vált. A legfontosabb területek

Irak/Irak Kurdisztán, Észak-SzírIA (Rojava) és Irán.

Az USA nagy és félt ellenfele, Irán, egyre inkább előtérbe kerül a globális energiapolitikai játszótéren. Amíg a francia-német oldal igyekszik rugalmasabb politikát folytatni velük a nukleáris egyezmény stabilizálására, ami elősegítene az iráni földgáz Európába szállítását, az amerikai fél pengeélen táncol az állandó embargó alatt tartott országgal. Az USA-nak, ki kell mondani, nem az európai stabilitás az érdeke, hanem pont fordítva. Az iraki kurdisztáni terület, főleg a kirkuki (Bajji finomító) olajkitermelőként és a MOL jelenlétével, az energiafolyosó kardinális állomása lett. Nem véletlenül lett a korábbi fegyveres harcok színhelye, hiszen a kurd lakta terület a kőolaj-

3. ábra: Kurd lakta területek Közel- Keleten

Forrás: Soeren Keil in Institut für Föderalismus

aranybánya, amelyre minden európai nagyhatalom és az amerikai vezetés is teljes monopóliumhelyzetet akart és akar kiépíteni saját maga részére.

A Közel-Kelet bármely országának aktuális gazdasági és geopolitikai vizsgálatakor elkerülhetetlen a kőolaj- és földgáz kérdés megtárgyalása, annak meglétének, avagy hiányának a feltérképezése. A „fekete arany” mind társadalmi és mind természeti szinten komoly befolyással bír a változó világra és annak hatalmi megoszlására. A térség ezen meghatározó, természetföldrajzilag megkerülhetetlen tényállása az, amely meghatározza a helyzetét, és amely pozicionálja az adott országot a világ más pontjaihoz, térségeihez képest.

Életet (a túlélést, sőt fejlődést és gyarapodást) jelent, amennyiben valamely ország rendelkezik a térségben kőolajjal, avagy akár „underdog” pozíciót, amennyiben nem rendelkezik vele. Minden szempontból meghatározó, amennyiben egy adott térségben van-e feltárható „fekete arany”, avagy nincs. Az akár szélsőséges politikai berendezkedésű, kulturálisan és ideológiailag az európaiktól oly nagymértékben eltérő országok, mint a közel-keleti államok, többségében ennek

köszönhetően maradtak érintetlenek, vagy épp ezért dőltek romba. Annak függvényében, hogy az érdekérvényesítés milyen mértékben sikerült.

A már említett szaúd-arábiai fellendülés 1945 után, kompenzálva az iraki és az iráni veszteségeket, 1985 után, amikor is a hintapolitikájával kívánta a világi vezetést a királyság elérni, a 90-es évekre újra fő kitermelővé és érinthetetlen hatalommá vált, miután sikerült az olajárakat stabilan magasán tartani. Irak olajtermelése 1979 előtt emelkedő tendenciát mutatott, az iráni háborút megelőzően, majd ismét hanyatlásnak indult a 90-es kuvaiti megszállást követően. A 2003-as koalíciós megszállás előtt még némi visszatérés volt észlelhető az ENSZ Kőolaj az Életért Program keretein belül, viszont a Szaddam-éra megbuktatása, és az ország amerikai csapatok általi megszállását követően nemhogy az 1979 előtti, de a 90-es évek hozamát sem produkálja immár. Az iraki-iráni háború mindkét félre súlyos terheket rótt, de az utóbbi fél az 1988-as háborút lezárva ismét helyreállt egy 1974-es szint előtti állapotra. Szaddam Hussein kuvaiti inváziója arra az országra is csapást mért, de az, Iránhoz hason-

lőan, kilábalta a gyakorlatilag lenullázódott napi átlagot mutató mélypontról.

Összegezve tehát elmondható, hogy a négy öbölország közül Irak járt a legrosszabbul, mivel az ország vezetésének a stratégiaileg elhibázott lépései, már előre jelezték a közelgő államcsődöt. Az általuk kezdeményezett harcokat követően minden résztvevő talpra állt, a bagdadi rendszert kivéve. Ezért sem meglepő, hogy a 2003-as háborút követően, Irak a radikálisok gócpontja, egy gennyes seb Közél-Kelet testén, a mindenkori tűzfészek a térségben. A szabadrablás színhelye! Sokat sejtető, hogy a 2017-es kurdisztáni függetlenedési referendum nagyhatalmak által is támogatott volt, hiszen a „független” állam státusz stratégiai lépéselőnyt adott a globális hatalmak versenyében. Tény, hogy akár nap ötszáz ezer hordó kitermelésére van lehetőség.

A kurdisztáni energiafolyosó, amely Törökország felé vezet, Nechriwan Barzani kurd elnök Erdogannal való ankarai találkozója után közös energia- és gazdaságpolitikai kérdéssé vált a két ország között. Az európai energiapolitika tisztázásával párhuzamosan az Ankará-Erbil kapcsolatok sokkal jobban fejlődnek, és Törökország is a folyamat részévé válik. Hosszútávon az USA energiafolyosó-stratégiájában a Földközi-tenger felé nyíló vezetékek, amelyek a szíriai Rojava, tehát kurd lakta vidéken mennének keresztül, jelentik a további államstabilizációs „kísérleteket” amerikai részről.

Masrour Barzani kurd miniszterelnök nyilatkozata: „Energiakapacitásunk olyan szinten van, amely nemcsak a régió, hanem Európa, sőt az egész világ szükségleteit is kielégíti.”, és hogy az iraki kurdisztáni régió megfelel a globális energiaszükséglet-standardoknak. A kurd kormány diplomáciai vezető pozícióba tudja helyezni magát, amennyiben, mint a korábbi évtizedekben, az öncélú gazdasági rendelkezések lesznek mérvadóak. Másrészt, teljesen új közigazgatási és belpolitikai viszony fog kialakulni a bagdadi kormány és a de facto kurd állam között.

Az orosz-ukrán háború hatásai elsődlegesen az észak-szíriai, Rojava területén fejtik majd ki első jelentős hatásukat. Korábban orosz támogatású kurd lakta területek ellentétben állnak az amerikai gazdasági és politikai akarattal. Az Ukrajna ellen megkezdődött támadások után

nem sokkal a moszkvai vezetés vendégül látta a Rojavát vagy Északkelet-Szíriát ellenőrző Szíriai Demokratikus Erőket (SDF). A korábbi Szovjetunió fennállása óta komoly kurd-orosz kapcsolatokról lehet tudni, amelyek révén a kurdok időszakosan ellentámadásba lendülnek. Ez a kapcsolat célozza meg az Aszad-rezsimmel való megállapodások megkötését. Az USA-nak emiatt új tervet kell kidolgoznia az Aszad-rezsim és a szíriai érdekeltségeik fenntartása érdekében. Korábban, az ISIS támadások ellen komoly összegeket, százmillió dollárokat különített el az amerikai kormány, és ez 2023-ra nézve is igaz.

Az Ukrajnában megkezdődött katonai hadműveletek után szinte azonnal, komoly diplomáciai tevékenység felélénkedéséről számoltak be. Az orosz hadműveletek kezdete után,

2022. március 16-án Ethan Goldrich amerikai külügyminiszter-helyettes, Jennifer Gavito iraki ügyekért felelős amerikai külügyminiszter-helyettes, az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) iraki és szíriai ügyekért felelős igazgatója Zahra Bell és az Egyesült Államok szíriai missziójának helyettes vezetője, Matthew Pearl összetételű delegáció, köztük a Szíriai Demokratikus Erők (DSG) felkereste Mazlum Kobanít, a kurd táborok parancsnokát, és megbeszélést tartottak. Az ENSZ iraki és szíriai képviselőjének részvételét ezen a találkozón annak jelzésének tekintették, hogy az ENSZ-központ hivatalosan is felszólalt Rojavában. A felszólalók alaptémája, hogyan lehet a nem Asszad-rezsim által irányított területek, északkelet- és északnyugat Szíriában a stabilizációs erőfeszítéseket fokozni és gazdasági stabilitást elérni. Az amerikai kormány a fenti területeket 2020-ban már kivonta a Szíriát érintő embargók hatálya alól. Az amerikai tőke injekció és gazdasági befektetések további hatalmi játszmákat eredményez az orosz-amerikai-kurd-szír négyes érdekei közepette, amibe Törökország geopolitikai érdekei miatt minduntalan újabb sakkjátszmát vívnak egymással a felek. Az amerikaiak nehézfegyverek beszállításával kívánják az SDF-et támogatni, amivel azok a saját maguk által ellenőrzött területek politikai státuszát katonai erővel védik meg.

Az észak-szíriai kurdotkat támogató, saját beleszólással rendelkezni kívánó amerikai kormányzás, új energiastratégiai lépéseit hátráltatta

a Trump-kormányának az Iránnal kötött nukleáris megállapodásból való kilépése, de Biden által az USA 2035-ös stratégiája folytatódik.

Az orosz hatalom gyengítésére tett kísérletek, valamint új energiafolyosók kialakítása komoly szerepet szán ismét a de facto önállósággal rendelkező szíriai, iraki kurd régióknak, ami a török egységes nemzetállami képpel nem összeegyeztethető, amennyiben a kurdok egyre nagyobb jogi-politikai-gazdasági hatalomra tesznek szert a térségben.

Annak érdekében, hogy a Szíriai Demokratikus Erők megőrizze politikai pozícióját és de facto államként működjön, kardinális egy új energiafolyosó létrehozása, amely Iránból indulna ki, az iraki Kurdisztán régió halad át, és Rojaván keresztül a Földközi-tengerig nyúlik. Európának és USA-nak ezért komoly érdekei vannak a kurd területeken, de ez szemben áll az orosz érdekekkel.

Amennyiben a kurdok Irak és Szíria területén, iráni támogatással, energiafolyosót hoznak létre, komoly aggályok merülhetnek fel a Recep Tayyip Erdogan által vezetett Török Köztársaságban, ami további felfokozott fegyveres akciókhoz vezethet, ismételten. Annak ellenére, hogy az amerikaiak nehézfegyverekkel és anyagilag is támogatják a kurd vezetést, az aktivitásukat fokozó kurd szeparatista mozgalmak aggodalommal töltik el, és nem csak a török felet. A 2016. július 15-i, Erdogan ellen intézett katonai puccs óta, amelynek hátterében a török elnök Fetullah Gülent véli felbújtónak, és akit az amerikai nem adnak ki, az amerikai-török viszony igen feszültté vált, ami jó stratégiai alapot adott az orosz-török kapcsolatok kiterjesztésére. A török kormány szerint, az észak-iraki katonai bázis elleni támadás is a kurd terroristaszervezet, PKK (Kurd Munkáspárt) akciója volt. A Trump-kormányzás elkezdte csapatait és támogatását megvonni a szíriai kurd erőktől 2018-ban, de félelmeit fejezte ki, hogy Törökország a teljes kivonulás esetén komoly csapásokat mérne a meggyengült hadakra. Közös megegyezésre próbáltak jutni, hogy amennyiben az amerikai haderők kivonulnak, Törökország nem támadja meg a szíriai kurd Rojava vidékét. Ez a paktum sem járt sikerrel, elég csak 2022 februárja visszatekinteni, amikor a törökök légitámadást mértek Észak-Szíriára és Észak-Irakra, a

PKK és szövetségeseinek felszámolására tett kísérlet néven.

Összefoglalva, a puszkaporos hordó bármikor robbanni kész. Adott Törökország, amely Iránnal egyetértésben radikalizálódó iszlamista felfogást képvisel, de nem egyezik a nézőpontjuk a szíriai Aszad-rezsimmel, amelyet a török kormány nem támogat. Ugyanakkor Irán az USA kormányával mindig is komoly hadilábon állt. A török-amerikai viszony elmérgesedni látszik az utóbbiaknak a szíriai és iraki kurd területeket támogató politikája miatt, de amerikai kormány állandó embargó alá helyezte Oroszországot, akik viszont a „problémás” Iránnal állnak szoros kapcsolatban. Az orosz-török kapcsolatok az ukrán-orosz háború során még inkább kényessé vált az EU és USA szempontjából, mert Törökország a kulturális-gazdasági és diplomáciai kapcsolatai okán nem foglal állást az orosz tevékenységeket illetően, akik viszont az észak-szíriai SDF erőket szintúgy támogatják.

Egy sohasem véget nem érő napi geostratégiai sakkjátszma színtere ezen országok aktuális szerepvállalása. Egy közös pont van, pozitív, avagy negatív, de megkérdőjelezhetetlenül fennálló ügy: a KURD-KÉRDÉS.

AKARSU ANIKÓ

Jegyzetek

1 Agg Zoltán-Gáspár Anikó: A geopolitika-tudomány! http://epa.niif.hu/03900/03942/00006/pdf/EPA03942_comitatus_2016_220_066-070.pdf

2 Lapidoth, Ruth. *Autonomy: Flexible Solutions to Ethnic Conflicts*. Washington, DC: United States Institute of Peace Press, 1996. Letöltés: 2017.11.05.

3 Kurdish Culture: Elizabeth Broadway and Kristy Hamil Fall 2006 <https://documents.net/document/kurdish-culture.html?page=1>

4 Kurdish National Congress of North America: www.kncna.net

5 Organization of the Petroleum Exporting Countries

6 <http://peakoil.com/geology/oil-reserves-and-resources-as-function-of-oil-price> letöltés: 2016-09-27

7 <http://www.economicsfanatic.com/2012/03/per-capita-crude-oil-consumption-demand.html>

8 <http://www.mepc.org/journal/gcc-and-iraq>

9 Soeren Keil: The future of Kurdistan in the Middle East, Institut für Föderalismus on 02.03.2016 https://www.foederalismus.at/blog/the-future-of-kurdistan-in-the-middle-east_104.php

10 Dr. Mustafa Peköz: Ukrayna-Rusya savasi ve kürt coğrafyası nın artan jeopolitik konumu in küresel Stratejiler Arastirma Merkezi <https://kureselstrateji.org/dr-mustafa-pekoz-ukrayna-rusya-savasi-ve-kurt-cografyasinin-artan-jeopolitik-konumu/>

11 Masrouri Barzani: Irai Kurdistan has enough energy to help Europe in Ekurd Daily, posted on 28 March, 2022 <https://ekurd.net/iraqi-kurdistan-enough-energy-2022-03-28>

12 US Department of State: Special Briefing via Telephone with Ethan Goldrich, Zehra Bell, Erik Woodhouse: <https://www.state.gov/special-briefing-via-telephone-with-ethan-goldrich-deputy-assistant-secretary-of-state-for-syria-and-the-levant-and-erik-woodhouse-deputy-assistant-secretary-of-state-for-counter-threat-finance-and/>

13 A Al jamali, G.I. Sidorenki: Energy Visions 2035 for Síria in journal of Physics Conference Síria 1614(1):012023 https://www.researchgate.net/publication/345366738_Energy_Visions_2035_for_Syria

